EŻAMI ANNWALI TAL-LIĊEJ TAŻ-ŻGĦAR 2001

Taqsima ta' l-Assessjar Edukattiv - Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni

IT-TIELET SENA **MALTI** **ĦIN: SAGĦTEJN**

Isem: ______________________________ Klassi: ___________

Istruzzjonijiet lill-Kandidat/a:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a.

2. Ortografija, punteġġjatura, sintassi, idejat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultat aħjar.

3. Se tingħata ħafna importanza għall-Ortografija. Ortografija ħażina ttelliflek ħafna marki.

<u>GĦALL-UŻU TAL-GĦALLIEMA</u>

SKEMA TA' MARKI

MISTOQSIJA	A	B	Ċ	D	E	F1(a)	F1(b)	F1(ċ)	F2	F3	Ġ	TOTAL
MARKI	10	21	3	8	7	7	6	3	9	6	20	100
MARKI TA' L-ISTUDENT/A												

Kummenti

____

____

____

____

____

____

____

TEST GĦALL-ISTĦARRIĠ

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet fuqha:

Vassalli! Għaref kien dar-raġel u daqshekk ieħor rasu iebsa li ma beżax jiġbed fuqu l-mibegħda ta' l-Ordni u l-istmellija ta' l-aristokratiċi Maltin ta' dak Iż-żmien, li għaddewh ta' miġnun talli fil-'Mylsen Malti' ħaqqaqha li lsien il-poplu hu 'lsien nazzjonali'. Dagħwa bħal dik ma kinux sa jaħfruhielu. Għamlu għalih biex isikktuh imma sabuh sur jiflaħ li ma jiċċaqlaqx quddiem il-balal ta' l-ilsna ħżiena. *(par. 1)*

Vassalli kien jara għall-bogħod. Bniedem hu kbir daqs kemm b'moħħu jara għall-bogħod; jekk ma jarax għall-bogħod hu wieħed mill-għomja li jmexxi għomja oħra bħalu sa ma t-tnejn jaqgħu fil-ħondoq mnejn ma jitilgħu qatt iżjed, kif qal Dante għat-Taljani ta' żmienu, meta dawn maqdruh talli fil-kitba tiegħu nqeda mhux bil-Latin, ilsien il-għorrief ta' dik il-ħabta, imma bl-ilsien Taljan, il-'Volgare' li, f'idejn dan il-Kbir, minn tarbija fil-fisqija sar raġel sħiħ u qawwi. Dante ra għall-bogħod u kiteb b'ilsien il-poplu, Vassalli ra għall-bogħod u għallem ilsien il-poplu. *(par. 2)*

Bil-fehma li Malta hi nazzjon, iż-Żebbuġi ried li l-Maltin irawmu lsien għalihom. Ħsieb kbir u ġdid; u ż-żgħażagħ ħbiebu li, bħaż-żgħażagħ kollha jħobbu dak li huwa kbir u dak li hu ġdid, ħolmu jiem għal ħuthom meta dawn kienu jistgħu jiftaħru b'kittieba tajba, b'kittieba li jxerrdu mal-Gżejjer il-ħsibijiet tagħhom biex joktru fil-ġid u l-fejda kif joktru ż-żrieragħ tal-qamħ li l-irġiel ixerrdu mal-wisa' ta' l-art. Ħsieb ieħor sabiħ ta' Vassalli, kbir u ġdid għal dawk iż-żmenijiet, kien li l-poplu għandu jingħatalu tagħlim b'xejn, fehma mdawla li xegħlet f'moħħu mill-imħabba tiegħu sħiħa għall-kotra Maltija. *(par. 3)*

Fehma oħra sabiħa, u li kien fissirha fil-Memorjal li ressaq quddiem il-Gvern qabel ma ndaħal mal-Ġakbini, kien illi jitneħħa r-raba' vot tal-Kavalieri, jiġifieri dik il-wegħda bla ħaqq li mħabba fiha l-Kavalieri u t-Torok, wieħed biex jitqaddes quddiem San Ġwann, l-ieħor quddiem Mawmettu, kellhom joqogħdu jixxiegħlu bejniethom jisirqu 'l xulxin b'imħatra min jaqta' rjus l-aktar. *(par. 4)*

Fehma oħra – u din ukoll kien fissirha fil-Memorjal – kienet illi l-Port ta' Malta kellu jinfetaħ għall-kummerċ tal-Lvant. Għax mil-Lvant niesna l-ibdiewa kienu jistennew il-faraġ: kien jorħos il-ġwież, kienu jorħsu l-bhejjem u t-trobbija tagħhom kienet tibda tħalli l-qligħ. *(par. 5)*

Xi żgħażagħ, imwelldin u mrobbijin taħt il-ħakma mħassra ta' l-Ordni, raw id-dawl ta' l-istorja kbira f'dawk il-fehmiet ġodda. Ħafna qalu li Mikiel Anton Vassalli xeħet fi Gżiritna ż-żerriegħa ta' l-idijiet kbar li għandhom fihom il-ħajja ta' dejjem, idijiet għalhekk li ma jistgħux jibqgħu għaddejjin mar-riħ. Dawk li qalu hekk kienu jħossu li f'dak li fassal dar-Raġel kien hemm xi ħaġa li titwaħħad ma' l-akbar xewqa tal-poplu Malti, riżq fil-kummerċ u ġieh tan-Nazzjon. *(par.6)*

(Mir-rumanz **"TAĦT TLIET SALTNIET"** (1935) ta' Ġużè Aquilina.)

A. FEHIM IT-TEST *(10 marki)*

1. Min ħadha kontra Vassalli f'dak iż-żmien? U għalfejn? (par. 1)

   ____

   ____ (2 marki)

2. X' qalu l-għedewwa fuq Vassalli, u x'għamlu biex isikktuh? (par. 1)

   ____ (marka)

3. Minn xiex tagħraf bniedem jekk hux kbir jew le? (par. 2)

   ____ (marka)

4. X'hemm li jixxiebah bejn Vassalli u Dante? (par. 2)

____

____ (marka)

5. X'kien il-ħolm ta' Vassalli, il-ħsieb tiegħu? (Trid isemmi tnejn minnhom).

____

____ (2 marki)

6. Fisser, *fi kliemek* , ir-"raba' vot tal-Kavalieri". (par. 4)

____

____ (marka)

7. Għalfejn Vassalli ried li l-port ta' Malta jinfetaħ għall-kummerċ tal-Lvant? (par. 5)

____

____ (marka)

8. X'kienet il-fehma ta' ħafna fuq il-ħsibijiet ta' Vassalli? (par. 6)

____

____ (marka)

B. GĦARFIEN IL-LINGWA (*21 marka*)

GRAMMATIKA U MORFOLOĠIJA

1. Oħroġ forma oħra mill-istess għerq ta' dawn il-verbi, u għid ta' liema forma hi. Il-forom li toħroġ iridu jkunu differenti minn xulxin.

i. jiftaħru (par. 3)	ii. ressaq (par. 4)
iii. jixxiegħlu (par. 4)	iv. jinfetaħ (par. 5)

(2 marki)

2. Sib Plural Miksur mill-ewwel paragrafu.

_________________________________ (marka)

3. Sib żewġ verbi fin-negattiv, wieħed mill-ewwel u l-ieħor mit-tieni paragrafu.

_________________________ u ___________________________ (2 marki)

4. Mit-tieni paragrafu sib:

i. Aġġettiv fil-Grad Pożittiv	
ii. Stat Kostrutt	
iii. Nom fl-Għadd Imtenni	

(3 marki)

5. Ikkonjuga dawn il-verbi kif indikat:

i. xegħlet (par.3):	it-tieni persuna plural, Temp Imperfett, l-ewwel forma.	
ii. jixxiegħlu (par. 4):	l-ewwel persuna singular, Temp Perfett, is-sitt forma.	

(2 marki)

6. Sib mis-sitt (6) paragrafu żewġ kelmiet li jinsabu fil-Partiċipju Passiv.

_______________________________ u _______________________________ (marka)

LESSIKU / VOKABULARJU

7. Agħti t-tifsira ta' dan il-kliem li ġej.

i. irawmu (par. 3)	
ii. mħassra (par. 6)	

(2 marki)

ANALIŻI TESTWALI

8. Il-Pronomi Mehmużin **hie** u **lu** fil-kelma "jaħfru**hielu**" (par. 1) qed jirreferu għal:

hie: ______________________ u **lu**: ______________________ (marka)

9. Sib mit-tieni paragrafu dak in-nom fil-plural li qed jirreferi għal dawk in-nies li ma jarawx għall-bogħod: ___________________ (marka)

10 i. Sib espressjoni ta' xebh mit-tielet paragrafu.

____

ii. Liema parti mill-kelma "fehmiet" (par. 6) turi li l-kelma hija fil-plural? ________________

(marka)

11. Il-kelma "bogħod" (par. 2) kif inhi użata qiegħda tirreferi:

(a) għall-akbar distanza li tara matul il-jum ☐

(b) għall-akbar distanza li tara matul il-lejl ☐

(ċ) għall-ħwejjeġ li se jsiru fil-ġejjieni ☐

(marka)

12. "ma jiċċaqlaqx" (par. 1) turi, kif inhi użata:

(a) negazzjoni tal-ħaġa ☐

(b) ċertezza ☐

(ċ) kundizzjoni ☐

(marka)

13. Il-kelma "kittieba" (par. 3) hija użata fl-għadd plural. Tista' tintuża wkoll, f'xi kuntest ieħor, fl-Għadd_________________ jew fil-Partiċipju_______________femminil jew_____________

(marka)

SINTASSI

Kompli dawn is-sentenzi billi żżomm l-istess tifsira.

14 a. Bil-fehma li Malta hi nazzjon, iż-Żebbuġi ried li l-Maltin irawmu lsien għalihom.

b. Vassalli ried li l-Maltin irawmu lsien kollu kemm hu għalihom għax ____________________

____ (marka)

15 a. Ħsieb ieħor ta' Vassalli kien li l-poplu jingħatalu tagħlim b'xejn, fehma mdawla li xegħlet f' moħħu mill-imħabba tiegħu sħiħa għall-kotra Maltija.

b. Billi Vassalli kien iħobb ħafna 'il-poplu Malti, ______________________________________

____ (marka)

Ċ. L-ASPETT SIMBOLIKU FL-ISFOND LINGWISTIKU POPOLARI	(*3 marki*)

QWIEL U IDJOMI. *AGĦŻEL WAĦDA.*

1. Ikteb żewġt iqwiel dwar it-tema "Xorti", imbagħad fisser wieħed minnhom.

   i. ____

   ii. ____

   Tifsira ta' ☐ (imla skond il-ħtieġa):

   ____

2. L-annimali huma sehem importanti ħafna mill-ħajja tal-bniedem. Uri kemm dan hu minnu billi tislet żewġ idjomi. Imbagħad fisser wieħed minnhom.

   i. ____

   ii. ____

   Tifsira ta' ☐ (imla skond il-ħtieġa):

   ____ (3 marki)

D. ĦILIET FIL-MALTI KOMUNIKATTIV	*(8 marki)*

Agħżel *WAĦDA BISS* minn dawn u ikteb madwar 80 - 90 kelma fuq karta separata.

1. Student/a mill-klassi tiegħek ġie/ġiet meħud/a malajr l-isptar għal operazzjoni urġenti. Fil-klassi ftehemtu li tiġbru xi flus biex tixtrulu/ha rigal, kif ukoll ġbartulu/ha salt rivisti biex ikun/tkun jista'/tista' jaqrahom/taqrahom sakemm idum/iddum l-isptar. Ikteb ittra lil dan/din l-istudent/a biex tintbagħat mar-rigal (li trid tgħid x'inhu) u r-rivisti.

2. Fil-masġar ta' ħdejn ir-raħal ta' Buġebel, fil-ħin ta' l-għabex tal-jum tal-bieraħ, intlemaħ annimal stramb minn għadd ta' nies. Wieħed minn dawn in-nies, li joqgħod hemm u huwa espert fl-annimali u l-evoluzzjoni tagħhom, ingħad li qal li dak huwa annimal preistoriku maħsub estint. Inti bħala ġurnalist/a ġejt mibgħut/a mid-direttur tal-gazzetta biex tagħmel rapport fuq il-każ. Ikteb dan ir-rapport. (8 marki)

E. TIFTIX ~ TRAWWIM KULTURALI *(7 marki)*

Il-lingwa Maltija hija lingwa għanja ħafna. Ikkummenta billi tagħmel referenza għal xi aspetti mill-proġett li ħdimt fuqu din is-sena bl-isem ta' "L-idea ta' Lingwa".

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (7 marki)

F. LETTERATURA *(30 marka)*

1. POEŻIJA: "NADRIET 3"

a) Wieġeb kollox.

i. Fil-poeżija "Waħdi", Rużar Briffa jisħaq li għalkemm huwa jinsab kiebi u għajjien, huwa xorta jħoss li huwa l-poeta ta' xiex? Trid issemmi żewġ affarijiet.

_________________________ u _________________________ (marka)

ii. "Qasba" nistgħu ngħidu li hija poeżija skeletrika. Għaliex?

____

____ (marka)

iii. Uri kif fil-poeżija 'Il-Bejjiegħ tal-Gazzetti' jirbaħ is-sentiment uman.

____

____

____ (marka)

iv. B'liema metafora Dun Karm, fil-poeżija "Poeta", jiddeskrivi t-triq iebsa, mimlija ħidma, tal-poeżija? ____ (marka)

v. Fil-poeżija "Waħdi", Rużar Briffa jidher kemmxejn pessimist. Għaliex?

(marka)

vi. It-tfulija huwa żmien deċiżiv fil-formazzjoni tal-personalita' ta' l-individwu. Kull ma jseħħ fiha nġorruh magħna għal dejjem. Uri kif jidher dan mill-poeżija "Waħdi" ta' Dun Karm.

(2 marki)

b) It-tama l-aħħar li tmut. Uri kemm dan huwa minnu billi tagħmel referenza għal dawn il-poeżiji: "Qasba", "Tifkiriet ta' Tfuliti" u "Pitirross".
Wieġeb f'madwar 60 ~ 80 kelma. (6 marki)

ċ) Aktar Nadriet Poetiċi

Fis-Skiet – Carmel Cachia
Jekk Baħar Int Għalija – Carmel G. Cauchi
Fuq il-Palm tal-Ħbiberija – Philip Sciberras
Iż-Żgħożija – Charles Flores
Matul is-Snin tal-Ħajja – Ġuże' Chetcuti
Raqdet il-Belt – Lilian Sciberras
Fjura tas-Sur – Mario F.Bezzina
Ħabbata – Marjanu Vella

It-temi li nsibu f'xi wħud mill-poeżiji ta' hawn fuq jixbhu lil dawk fil-poeżiji l-oħra f' "Nadriet". Agħżel waħda minnhom, u qabbilha għal dak li għandu x'jaqsam ma' tema ma' poeżija waħda f' "Nadriet".

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (3 marki)

2. PROŻA: "STEJJER GĦAL QABEL JIDLAM"

Oliver Friggieri, fin-novelli tiegħu, bħal donnu qiegħed jgħidilna li fil-ħajja hawn wisq tbatija u li fis-soċjeta` Maltija ma hawnx edukazzjoni xierqa fejn jidħol ir-rispett lejn l-individwu. Agħti l-fehma tiegħek, u saħħaħ dak li tgħid b'eżempji minn, mill-anqas, erba' novelli. Ikteb fuq karta separata f'madwar 100 kelma.

(9 marki)

3. DRAMA: "IL-FORTUNA TAL-BAKKALJAW"

Id-dramm "Il-Fortuna tal-Bakkaljaw", miktub fl-1956, huwa dramm umoristiku, madankollu Ġuże' Aquilina, id-drammaturgu, huwa konxju mill-fatt li fil-pajjiż għad hemm lok ta' aktar progress soċjali. Ikkummenta. Saħħaħ dak li tgħid b'eżempji mid-dramm. Ikteb fuq karta separata f'madwar 80 kelma. (6 marki)

Ġ. KOMPONIMENT *(20 marka)*

Agħżel ***WIEĦED***. Ikteb madwar 300 kelma fuq karta separata.

1. Il-programmi Maltin fuq it-televixin.
2. L-Imdina. Belt imsaħħra.
3. Id-djar qodma huma sbieħ.
4. Laqgħa bejn żewġt iħbieb kbar: għasfur tal-passa u siġra ta' mitejn sena.
5. Klieb.
6. Qalb ta' omm.
7. L-imġiba tikxef il-bniedem.